

ki jih sicer ne bi mogli, poleg tega pa so se, denimo, s pomočjo informacij iz številnih drugih virov naučili interpretirati polresnice in neresnice o določenih dogodkih, ki jim jih je ponujala država.

Nekaj, kar je bilo skupnega tako zahodu kot vzhodu, pa je bilo študentsko gibanje konec 60-ih let. Zdenko Čepič z Inštituta za novejšo zgodovino v Ljubljani je predstavil predvsem tistega v Ljubljani in ga postavil v širši jugoslovanski in evropski kontekst. Kljub temu da so študenti po svetu imeli različne zahteve, bi kot nekakšen njihov skupni imenovalec lahko izpostavili zahtevo po večji socialni pravičnosti, protivojno usmeritev ter želje po večji demokratizaciji družbe. Slovensko in jugoslovansko študentsko gibanje pa, kot je poudaril Čepič, za razliko drugih, sistema svoje države nista zavračala, temveč sta želela le večjo doslednost pri njegovem delovanju.

Delavnica je vsekakor ponudila zanimiv pogled na medsebojne predstave obeh blokov v hladni vojni, predvsem pa se je dotaknila številnih zanimivih in pogosto žal na rob odrinjenih področij zgodovinarskega raziskovanja. Tudi način izvedbe delavnice (potekala je v angleščini), ki udeležencem omogoča obširnejšo razpravo ter izmenjavo informacij in idej, je gotovo zelo dobrodošel, zato lahko z upanjem, da bo organizatorjem in sponzorjem v naslednjih letih uspelo pridobiti dovolj sredstev, zgolj pozdravimo nadaljevanje tovrstnih srečanj.

Janja Slabe

---

38. konferenca *American Association for the Advancement of Slavic Studies* - (Ameriškega združenja za pospeševanje slovanskih študij), Washington, 16. do 19. november 2006.

---

38. konferenca Ameriškega združenja za pospeševanje slovanskih študij¹ je potekala v Washingtonu v hotelu Omni Shoreham med 16. in 19. novembrom 2006. V treh dneh in pol se je na konferenci predstavilo več kot 1000 raziskovalcev s področja vzhodno in srednjeevropskih študij, vzporedno pa je potekalo čez 30 tematsko zaokroženih panelov in okroglih miz. Poleg panelistov so se na razstavi publikacij s knjigami in revijami predstavile tudi različne založniške hiše.

Posamezne panele in okrogle mize so organizirala različna tematska ali regionalna društva oziroma organizacije. Med številnimi je tudi tokrat sodelovalo Društvo za slovenske študije - SSS (Society for Slovene Studies), ki ga vodi dr. Metod Milač. Društvo je pripravilo niz predavanj o Sloveniji, ki se je pričel z okroglo mizo o slovenski zunanji politiki, na kateri so sodelovali Joseph Derdzinski (United States Air Force Academy), James Gow (King's College), Mark A. Pekal (Bureau of European and Eurasian Affairs) in slovenski veleposlanik v ZDA Samuel Žbogar.

Letos smo se konference z Inštituta za novejšo zgodovino udeležili prof. dr. Jerca Vodušek Starič, prof. dr. Peter Vodopivec, dr. Jurij Perovšek, dr. Žarko Lazarevič, dr. Jože Princič in dr. Nina Vodopivec.

¹ Razvoj združenja AAASS in slovenskega društva SSS je predstavila Tadeja Tominšek Rihtar, ob predstavitvi lanske konference. V: *Prispevki za novejšo zgodovino*, 2005, št. 2, str. 156-158.

Že v četrtek, 16. novembra je v popoldanskih urah potekal panel z naslovom *Liberalism in Slovenia and Croatia between the Two World Wars* (Liberalizem v Sloveniji in Hrvaški med obema vojnama), ki ga je vodil prof. dr. Peter Vodopivec. Na panelu sta nastopila dr. Žarko Lazarevič in dr. Jure Perovšek. Prispevek Andreje Feldman je v njeni odsotnosti povzela prof. dr. Jerca Vodušek Starič, ki je skupaj z dr. Pieter Judsenom (Swartmore College) tudi komentirala referate.

Prvi je s prispevkom *Economic concepts of the Slovene liberals in the Inter-War Period* (Ekonomski koncepti slovenskih liberalcev v medvojnem obdobju) nastopil dr. Žarko Lazarevič. Poudaril je, da je že tako nekonsistentno definiran ekonomski liberalizem v tridesetih letih izgubljal družbeno legitimnost. Po gospodarski krizi, ki predstavlja glede liberalizma, prelomnico, se je v gospodarski politiki zopet uveljavil državni intervencionizem. Prevladalo je načelo oblikovanja nacionalnega kapitala v nacionalni državi z zaščito nacionalnega interesa. Takšna usmeritev je bila značilna tudi za slovenske liberalce, ki so se v političnem pogledu zavzemali za liberalno demokratični družbeno-politični red s parlamentarno demokracijo, tržno ekonomijo z dobičkom ter privatno lastnino kot temeljnimi pogoji za podjetniško dejavnost.

Dr. Jurij Perovšek se je v prispevku *National and Political Concepts of Slovene Liberalism between the Two Wars* (Narodni in politični koncepti slovenskega liberalizma med dvema vojnama) osredotočil na nacionalno problematiko in načelo jugoslovanskega narodnega integralizma. Opozoril je, da so liberalci politično izrabljali unitarno-centralistično jugoslovanstvo v strankarskem in v kulturnem boju. Poudaril je njihov protisloven odnos do narodnega vprašanja, saj so se liberalci v Avstro-Ogrski monarhiji v narodnostnem pogledu borili proti nemštvu, medtem ko so v jugoslovanski državi boj za slovensko nacionalno emancipacijo opustili. V svojem zavračanju različnih oblik totalitarizma pa so vendar ob začetku 2. svetovne vojne prerasli omenjeno protislovje in so se kot Slovenci odzvali na grozečo nevarnost fašizma in nacizma. Ideološko in politično je liberalce kasneje uničil komunizem.

V soboto 18. novembra smo v panelu *Remembering Communism and Yugoslavia in Independent Slovenia* (Spominjanje komunizma in Jugoslavije v neodvisni Sloveniji) nastopili prof. dr. Gregor Tomc, prof. dr. Mitja Velikonja in dr. Nina Vodopivec. Panel, ki ga je vodila prof. dr. Carole R. Rogel (Ohio State University), se je osredotočil na različne oblike spominjanja socialistične preteklosti; od nostalgije kot dela popularne kulture oziroma potrošnje dobrin, do konstrukcije socializma v sodobnem in polpreteklem času pri intelektualcih in delavcih tekstilne industrije. Vsi trije panelisti smo opozorili, da različne oblike spomina nastajajo v sodobnosti in da v svoji medsebojni soodvisnosti združujejo več časovnih okvirov. Diskusijo sta vodila prof. dr. John K. Coxa (Wheeling Jesuit University) in prof. dr. Cathie Carmichael (University of East Anglia). V njeni odsotnosti je komentirala prebrala prof. dr. Carole R. Rogel. Komentatorja sta s pripombami komentirala posamezne referate.

Prof. dr. Gregor Tomc (Univerza v Ljubljani), ki je nastopil prvi, je s prispevkom *Remembering as Reinterpretation: Perceived Transitional Winners and Losers in Slovenia* (Spominjanje kot reinterpretacija: percipirani tranzicijski zmagovalci in poraženci v Sloveniji) spregovoril o zmagovalcih in poražencih tranzicije na primeru intelektualnega kroga Nove revije. Intelektualce je predstavil kot

politične poražence in kasneje (po letu 2004) kot zmagovalce. Pozornost je usmeril na to, kako v različnih vlogah - enkrat kot poraženci in drugič kot zmagovalci - intelektualci interpretirajo socialistično preteklost in sodobno demokracijo. Dr. Tomc je ugotovil, da je na njihove interpretacije močno vplivala politična socializacija v socialističnem avtoritarnem režimu. Poudaril je, da je sicer desno usmerjena koalicija prišla na oblast z namenom pretrgati kontinuiteto s preteklim socialističnim sistemom, a je vendar izvajala reforme tako, da je Slovenijo še približala socialistični preteklosti.

Prof. dr. Mitja Velikonja (Univerza Ljubljana) je v referatu *Nostalgia for Socialism as an Element of Cultural Pluralism in Slovenian Transition* (Nostalgija po socializmu kot element kulturnega pluralizma v slovenski tranziciji) analiziral govor o nostalgiji po socializmu, kar je poimenoval tudi kot ("rdeča") nostalgija, v popularni kulturi v Sloveniji. Govoril je o reinterpretaciji komunistične in partizanske ikonografije v urbanih subkulturah (npr. grafiti), o politični instrumentalizaciji preteklosti, o jugonostalgiji in o titostalgiji. Ob tem se je skliceval predvsem na medije in virtualni prostor. Dr. Velikonja je s slovenskim primerom dokazoval, da nostalgični občutki niso neposredno odvisni od družbene, ekonomske in politične (ne) uspešnosti post socialistične tranzicije. Nostalgijo je predstavil kot eno izmed novih hibridnosti kulturne produkcije, estetike ali družbenih strategij.

Z referatom *Past in the Present: The Social memory of Textile Workers* (Preteklost za sedanjost: socialni spomin tekstilnih delavcev) sem zadnja nastopila Nina Vodopivec. Predstavila sem, kako se z družbeno-političnimi spremembami po letu 1990 in 1991 spreminja pogled tekstilnih delavk in delavcev na socialistično preteklost in njihovo sedanje doživljanje življenjskega okolja. Na podlagi mikroanalize v tovarni Predilnica Litija sem ugotavljala, kako transformacijo socialistične tovarne v postsocialistično podjetje doživljajo delavci in kako se soočajo s postsocialističnimi redefinicijami dela. Poudarila sem, da se ljudje sklicujejo na socialistično preteklost ob interpretaciji kapitalistične sodobnosti in ob tem opozorila, da je pomenska konstrukcija tovarne kot socialističnega projekta v spominu ljudi pomembna, saj na različne načine legitimira njihove sodobne položaje.

Istega dne je v popoldanskih urah potekal panel o zgodovinskih učbenikih v Sloveniji, Srbiji in na Hrvaškem. Panel je bil eden redkih, ki je bil primerjalno zastavljen. Večina panelov je bila namreč nacionalno orientiranih. V panelu, ki ga je vodil prof. dr. Charles Jelavich (Indiana University, Bloomington), so nastopili dr. Dubravka Stojanović (Univerza v Beogradu), Snježana Koren (Univerza v Zagrebu) in prof. dr. Peter Vodopivec. Referate sta komentirala Leopoldina Plut Pregelj (University of Maryland) in prof. dr. Nobuhiro Shiba (Univeristy of Tokyo).

Prva je z referatom *History textbooks in Serbia since 1991* nastopila Dubravka Stojanović. Opozorila je, da so v Srbiji po letu 1991 dvakrat zamenjali zgodovinske učbenike. Prvič leta 1993 za časa vlade Slobodana Miloševića in vojne v Bosni in Hercegovini, in drugič leta 2000, po Miloševićevem padcu in začetku "demokratske tranzicije". V obeh primerih so bili motivi zamenjave učbenikov povsem politični. Leta 1993 so na podobo učbenikov vplivale težnje po prilagoditvi sodobnim zgodovinskim tokovom in umestitvi bosanske vojne v "širši zgodovinski kontekst", leta 2000 pa je bila zamenjava učbenikov rezultat negotovega iskanje nove, bolj demokratične politične identitete in predvsem popolne prekinitve s predhodnimi paradigmi. Dr. Stojanovićeva je sliko srbske šolske zgodovine v

učbenikih (izdanih leta 1993 in po letu 2000), ponazorila z učbeniškiimi interpretacijami nastanka jugoslovanske države leta 1918 in razmer med drugo svetovno vojni v Srbiji in sklenila, da je pouk zgodovine v Srbiji še vedno "politična disciplina par excellence".

Snježana Koren, ki je predstavila referat *History textbooks in Croatia after the Demise of Yugoslavia*, je podobno ugotovila, da so tudi na Hrvaškem na učne programe in učbenike zgodovine po letu 1991 odločilno vplivale "politične elite". Hrvaški učni načrti pouka zgodovine, sprejeti sredi devetdesetih let so bili v tej luči bolj odraz političnih sprememb in razmer na Hrvaškem kot sodobnih pedagoških usmeritev in teženj v zgodovinopisju. V takšni situaciji so imeli poseben pomen alternativni učbeniki, ki so od druge polovice devetdesetih razbijali monopol enostranskih političnih "resnic" ter odpirali vrata multiperspektivnemu in manj etnocentrično usmerjenemu zgodovinskemu pouku. Toda njihovi avtorji so se, kot je poudarila Korenova, vse od začetka srečevali (in se še srečujejo) z velikimi težavami, saj se s tem ne strinjajo niti vsi strokovni kolegi.

Peter Vodopivec je v *History Textbooks in Slovenia after 1991* najprej omenil, da v Sloveniji - v nasprotju s Srbijo in Hrvaško - politika in politične stranke za reformo pouka zgodovine vse do leta 2004 niso kazale posebnega zanimanja. Nove učne načrte je tako pripravila ad hoc skupina učiteljev, univerzitetnih profesorjev in pedagogov, ki se je zavzela za osvoboditev šolske zgodovine iz ideološkega in političnega primeža, za njeno razbremenitev, kar zadeva faktografijo in usmeritev k bolj pripovednemu podajanju snovi, hkrati pa tudi za premik težišča od politične k socialni in kulturni zgodovini. Toda učbeniki, ki so nastali na osnovi novih načrtov, so te smernice le deloma upoštevali. Večina med njimi je še vedno preobsežna, preobložena z dejstvi in podatki ter izrazito pozitivistična in suhoparna. Slovenska zgodovina 20. stoletja je v tej luči še vedno predstavljena predvsem s političnega zornega kota in glede obeh obdobjev jugoslovanske države z vidika nacionalnih nasprotij in prepиров. Vodopivec je ob koncu omenil, da se je politični pritisk na šolsko zgodovino okrepil po letu 2004, ko so se okrepile težnje po njeni nacionalizaciji in politični "posodobitvi".

V nedeljo 19. novembra zjutraj so na panelu *Comparing Strategies of Entrepreneurs in Slovenia before and after 1990* (Primerjalne strategije podjetnikov v Sloveniji pred in po letu 1990) nastopili dr. Jože Prinčič, dr. Lydia Mihelič Pul-sipher (University of Tennessee) in dr. Jurij Fikfak (ZRC SAZU). Panel je vodila prof. dr. Jerca Vodušek Starič, komentiral pa ga je prof. dr. Thomas C. Wolfe (University of Minnesota).

Dr. Jože Prinčič, ki je prvi predstavil referat, se je v prispevku *Successful managers in Slovenia between 1960 and 1991* (Uspešni menedžerji v Sloveniji med leti 1960 in 1991) ukvarjal z uspešnimi slovenskimi podjetniki v pogojih socialističnega gospodarstva med leti 1945 in 1991. Prikazal je značilnosti poslovnega razvoja podjetij v kontekstu spremenljivega in protislovnega odnosa oblasti v posameznih obdobjih med leti 1945 in 1991. Pri tem ga je zanimala funkcija direktorja, njegova vloga in pomen. Kljub temu da ni bilo sistemske poti uspešnega direktorja in gospodarska politika ni spodbujala (uspešnega) podjetništva, so se - kot je poudaril - po letu 1960 uveljavili uspešni direktorji, katerih podjetja so preživela tudi krizo osemdesetih let in tranzicijsko menjavo po letu 1991. Dr. Prinčič se je tako kot naslednji panelist dr. Jurij Fikfak med drugim skliceval na raziskavo

o habitusu uspešnega podjetnika med leti 1945 in 1991, v kateri oba sodelujeta. Medtem ko se je dr. Prinčič usmeril na prikaz slovenske situacije pred letom 1991, pa se je dr. Fikfak osredotočil predvsem na metodologijo raziskave. V prispevku *How do Slovenian Managers/Entrepreneurs Re-Present Themselves?* (Kako se slovenski menedžerji/podjetniki re-prezentirajo?) je razpravljal o kvalitativni analizi in analizi narativnih intervjujev 11 direktorjev uspešnih podjetij v Sloveniji. Poudaril je, da lahko s takšno analizo razkrivamo strateške manevre, s katerimi so nekdanji direktorji iskali tržne niše in mehanizme, s katerimi so dosegali uspešno gospodarsko delovanje v socialistični preteklosti. Opozoril je, da njihovi odgovori kažejo na strateško iskanje rešitev znotraj postavljenih političnih pravil in zamejitev.

Panel je zaokrožila kulturna geografinja prof. dr. Lydia M. Pulsipher s prispevkom *Slovenian women entrepreneurs in the Transition Period : Clueless Capitalists or Wise strategists?* (Slovenske podjetnice v tranzicijski dobi : kapitalistke brez prave podpore ali pametne strateginje?). Predstavila je raziskavo o ženskih podjetnicah in njihovem dojemanju svojega položaja v Sloveniji po letu 1991. O ženskih podjetnicah je najprej spregovorila v globalni perspektivi, nato pa se je osredotočila na slovenski primer 18 podjetnic, s katerimi je opravila intervjuje. Kvalitativno analizo je v prispevku spremljala obdelava statističnih podatkov in analiza percepcij podjetnic v medijih. Tematiko je panelistka umestila v kontekst postsocialistične tranzicije, pri tem pa je opozorila na do žensk diskriminatorno okolje. Razen tega, da je žensk podjetnic v Sloveniji malo, je ugotovila, da so cilji žensk podjetnic drugačni od njihovih moških kolegov.

V treh dneh in pol smo obiskali še številne druge panele: o jugonostalgiji, o post komunizmu, o etničnih razmejevanjih v nekaterih novonastalih državah vzhodne in srednje Evrope, o ustni zgodovini, in še mnogo drugih. Med drugimi bi na tem mestu izpostavila še panel *Sirens of the South Slavs: Popular Music and Politics in the Former Yugoslavia* (Sirene južnih Slovanov: popularna glasba in politike nekdanje Jugoslavije), kjer so se predstavili Dean Vuletič (University of Colombia) s pripevkom *The Number One Generation: Cultural Poetics and Popular Music in Yugoslavia in the 1950'*; Martin Pogačar (University College London) *Between Urban and Rural: YU-rock in the 1980'*; in Catherin Baker (University College London) *When Seve Met Bregović: Folklore, Turbofolk, and the Boundaries of Croatian Musical Identity*.

Poleg že naštetih nastopajočih z Inštituta za novejšo zgodovino sta med panelisti Društva za slovenske študije nastopila tudi dr. Marko Juvan in Alenka Koron, oba iz ZRC SAZU. Prispevke sta predstavila v okviru panela *On Writing Literary History: Slovene and Central-European Perspectives*. Dr. Juvan je nastopil s prispevkom *Literary History as a Great Genre Its History and Future*, Alenka Koron pa z referatom *Rethinking the Narrative in Literary Historiography*. Kot tretji je v omenjenem panelu govoril dr. Tymothy Pogačar (Bowling Green State University) s prispevkom *Historically Imagining Slovene literature*. Društvo SSS je organiziralo tudi predstavitev nove generacije doktorandov v okviru panela *Recent research by Young Scholars in Slovene Studies: "Erased Person", "Antisemitism, and "Tones in Contemporary Standard Slovene"*. Panel je vodil prof. dr. Robert G. Minnich (University of Bergen), referate pa sta komentirala prof. dr. Grant H. Lundberg (Brigham Young University) in prof. dr. Patrick H. Patterson (University of San Diego). Nastopili so Hassad Laurent (University of Paris) z referatom *The*

Question of Slovenia's Erased Persons, dr. Gregor Kranjc s prispevkom *Obligatory Hatred? The Antisemitism of the Slovene Anti-Communist Opposition* (University of Toronto) in Peter Jurgec z naslovom *Acoustic Analysis of Tones in Contemporary Standard Slovene* (ZRC SAZU).

Nina Vodopivec